

۱. معنا

۱. لغوی

کلمه حج: یعنی آهنگ و قصد.

آنوقت‌ها موقعی که از یک نفر می‌پرسیدند کجا می‌روی؟ می‌گفت: من عازم خانه خدا هستم. «أنا أَحْجَّ الْبَيْت». کم کم حج نام این سفر شد.

کلمه عمره: چون در طول سال مسجد الحرام بسیار خلوت می‌شد برای آباد نگهداشتن آن و باشکوه برگزار شدن مراسم، گروهی در طول سال به مگه سفر می‌کردند.

عمره: آبادانی

و چون در ماه‌های حرام جاذدها امنیت داشت عمره را بیشتر در ماه رجب و ماه‌های حرام می‌رفتند.

چون مراسم سالانه اجتماع بزرگتری بود، آن را حج اکبر نام نهادند.

۲. حقیقی

۱) عبادت

۲) هجرت

۳) ولایت

۴) برائت

۵) سیاست

۶) قدرت

۷) فقاهت

۸) اخوت

۹) اثابت

۲. سیمای حج

(۱) تشریع وحوب حج:

وَ لِلّهِ عَلَيِ النَّاسِ حُجُّ الْبَيْتِ مَنِ اسْتَطَاعَ إِلَيْهِ سَبِيلًا آل عمران / ۹۷

(۲) انجام مناسک حج در ماههای معین:

الْحُجُّ أَشْهُرٌ مَعْلُوماتٌ بِقُرْبَةٍ / ۱۹۷

(۳) اعلام عمومی حج توسط حضرت ابراهیم (ع):

وَ أَدْنُ فِي النَّاسِ يَا لَحْجَ يَأْتُوكَ رِجَالًا وَ عَلَيِ كُلِّ ضَامِيرٍ يَأْتِينَ مِنْ كُلِّ فَجَّ عَمِيقٍ حج / ۲۷

(۴) حدود و شرایط حج:

الف) لزوم قربانی در صورت منع دشمن یا مرضی:

ب) عدم جواز تراشیدن سر قبل از قربانی:

فَإِنْ أَخْصِرْتُمُوهُمْ فَمَا اسْتَيْسِرَ مِنَ الْهُدُى وَ لَا تَخْلِقُوا رُوْسَكُمْ حَتَّى يَبْلُغَ الْهُدُى مَحِلَّهُ بِقُرْبَةٍ / ۱۹۶

(۵) فوائد ماذی و معنوی حج:

لِيَشْهَدُوا مَنَافِعَ الْهُمْ حج / ۲۸

(۶) حرام بودن متعات جنسی و جدال و گناه در ایام حج:

الْحُجُّ أَشْهُرٌ مَعْلُوماتٌ فَمَنْ فَرِضَ فِيهِنَّ الْحُجَّ فَلَا رَفَثٌ وَ لَا فُسُوقٌ وَ لَا جِدَالٌ فِي الْحُجَّ بِقُرْبَةٍ / ۱۹۷

(۷) فعالیت‌های اقتصادی در موسم حج:

(۸) لزوم یاد الحی در مشعر الحرام:

لَيْسَ عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ أَنْ تَبَتَّعُوا فَضْلًا مِنْ زَيْنَكُمْ فَإِذَا أَفْضَلْتُمُوهُمْ مِنْ عَرْفَاتٍ فَادْكُرُوا اللَّهَ عِنْدَ الْمَسْعَرِ الْحَرَامِ بِقُرْبَةٍ / ۱۹۸

(۹) مساوات و عدم تبعیض در مسجد الحرام:

سَوَاءَ الْعَاكِفُ فِيهِ وَ الْبَادِ حج / ۲۵

۱۰) بکره برداری از زاد و توشه معنوی (تقوا) در سفر حج:

الْحَجَّ أَشْهُرٌ مَعْلُوماتٌ فَمَنْ فَرِضَ فِيهِنَّ الْحَجَّ فَلَا رَفَثٌ وَ لَا فُسْوَقٌ وَ لَا چَدَالٌ فِي الْحَجَّ وَ مَا تَفْعَلُوا مِنْ خَيْرٍ يَعْلَمُهُ اللَّهُ وَ تَنَزَّدُوا
فَإِنَّ خَيْرَ الزَّادِ التَّقْوِيَّةُ وَ اتَّقُونُ يَا أُولَئِكُ الْأَلْبَابِ بَقِرْه / ۱۹۷ .

۱۱) انگیزه از حج و عمره قرب به خداوند:

وَ أَكْوُبُ الْحَجَّ وَ الْعُمْرَةَ لِلَّهِ بَقِرْه / ۱۹۶ .

قدیمی ترین، پر رونق ترین (با این که معمولاً کهنه‌ها رونقی ندارند.)

خانه من است: بَيْتِي بَقِرْه / ۱۲۵ .

و من به همه تعلق دارم: وُضْعُ لِلنَّاسِ آلِ عُمَرَانَ / ۹۶ .

در خانه پاک: طَهَّرًا بَيْتِي بَقِرْه / ۱۲۵ .

با دل و لباس و مال و فکر پاک وارد شوید.

خداوند دو خانه دارد: كعبه: بَيْتِي

دل مؤمنین: القلوب اواني الله

كعبه عزیز است: بَيْتِي بَقِرْه / ۱۲۵ .

انسان هم عزیز است: تَفَحَّثُ فِيهِ مِنْ رُوحِي حَجَر / ۲۹ .

مکّه باید جایگاه اشواق الهی باشد نه اسوق کذا بی.

در آغاز کار لباس احرام چشم‌نواز و صدای لبیک گوش‌نواز است.

هم پلیدی ظاهري را از بدن و لباس دور و هم پلیدی باطنی (غیر خدا) را از نیت‌ها دور کنیم.

لیک بار «قالُوا بَلِي» گفتیم بار دیگر «لَبِيَكَ اللَّهُمَّ لَبِيَكَ»

در نیت خالص تمرکز است: إِنَّ صَلَاتِي وَ نُسُكِي وَ مَحْيَايِي وَ مَمَاتِي لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ انعام / ۱۶۲ .

انسان در حال احرام یک دنیا صلح است: فَلَا رَفَثٌ وَ لَا فُسْوَقٌ وَ لَا چَدَالٌ فِي الْحَجَّ بَقِرْه / ۱۹۷ .

نه گیاه را می کند، نه صیاد را شکار و نه بدن خود را خونی

حج در ایام الله است: فی أَيَّامٍ مَعْلُومَاتٍ حج / ۲۸

شهر حرام

ریشهای بتپرسنی یا جهل و تقلید از نیاکان بود: قَالُوا بَلْ وَجَدْنَا آبَاءَنَا كَذِيلَكَ يَفْعَلُونَ شعراء / ۷۴.

یا حفظ دوستی و مجامله با دیگران: قَالَ إِنَّمَا اتَّخَذُنُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ أَوْثَانًا مَوَدَّةً بَيْنَكُمْ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا عنكبوت / ۲۵.

مکه مرکز وحی است. قرآن برای زندهها است و گرنه برای مرده بگویی: وَإِنَّ لِلْمُطَّقِفِينَ مَطْفَفِينَ / ۱.

لا يَعْتَبِ بَعْضُكُمْ بَعْضًا حجرات / ۱۲

إِنَّمَا الْحُمُرُ وَ الْمَيْسِرُ وَ الْأَنْصَابُ وَ الْأَرْلَامُ رِجْسٌ مِنْ عَمَلِ الشَّيْطَانِ مائده / ۹۰

جاہدُ الْکُفَّارَ وَ الْمُنَافِقِینَ توبه / ۷۳

الَّذِينَ فِي أَمْوَالِهِمْ حَقٌّ مَعْلُومٌ لِلسَّائِلِ وَ الْمَحْرُومُ معارج / ۲۴ - ۲۵

ما لَكُمْ لَا تُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ نساء / ۷۵

توحید به انسان جرأت می دهد. (آمریکا هیچ غلطی نمی تواند بکند.)

شرك سبب ترس است: سُلْطَنِي فِي قُلُوبِ الَّذِينَ كَفَرُوا الرُّعبُ إِمَّا أَنْشَرُوكُوا بِاللَّهِ مَا لَمْ يُنَزِّلْ يِه سُلْطَانًا وَ مَأْوَاهُمُ التَّارُ وَ بِئْسَ مَثْوَى الظَّالِمِينَ آل عمران / ۱۵۱

طوف یعنی دوری از تک روی، ورود در جمع

وَ لِلَّهِ عَلَى النَّاسِ حِجُّ الْبَيْتِ مَنِ اسْتَطَاعَ إِلَيْهِ سِبِيلًا وَ مَنْ كَفَرَ فَإِنَّ اللَّهَ عَيْنِ الْعَالَمِينَ آل عمران / ۹۷

۱) حج، حق خدا بر مردم است.

۲) تکلیف به قدر طاقت.

۳) تارک حج کافر است: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص): يَا عَلَيْ تَارِكُ الْحَجَّ وَ هُوَ مُسْتَطِيعٌ كَافِرٌ من لا يحضره الفقيه، ج ۴، ص ۳۶۸.

فلسفه حج:

١) لِيَسْهُلُوا مَنَافِعَهُمْ حج / ٢٨ .

٢) وَ لِكُنْ يَنْأَلُهُ التَّغْوِي مِنْكُمْ حج / ٣٧ .

٣) إِنَّ الصَّفَا وَ الْمَرْوَةَ مِنْ شَعَائِرِ اللَّهِ فَمَنْ حَجَّ الْبَيْتَ أَوْ اعْتَمَرَ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْهِ أَنْ يَطْوَفَ بِهِمَا وَ مَنْ تَطَوَّعَ خَيْرًا فَإِنَّ اللَّهَ شَاكِرٌ
عَلَيْهِمْ بَقِيرٌ / ١٥٨ .

قال الباقر (ع): نبأ الإسلام على خمس على الصلاة والزكوة الصوم والحج و الولاية و لم يناد بشيء كما نودي بالولاية
كافي، ج ٢، ص ١٨ .

الحج رياضة نفسانية طاعة مالية عبادة بدنية قوله و فعلية و جودية و عدلية جواهر.

حج بسيج است عليه:

ملي گرایی و قومیت

مرزهای مصنوعی

تفرقه و امتیازات

شرك و کفر

طرد شیطانهای دیروز و امروز

قال الباقر (ع): الحج تسکین القلوب أمالی طوسی، ص ٢٩٦ .

حج عشق و تعبد است.

حج وسیله آزمایش است:

قال الصادق (ع): هَذَا بَيْتٌ اسْتَعْبَدَ اللَّهَ بِهِ حَلْفَةً لِيَخْتَبِرَ طَاعَتَهُمْ فِي إِتْيَاهِ كَافِي، ج ٤، ص ١٩٧ .

قال أمیر المؤمنین (ع): إخراجاً لِلْكَبِيرِ مِنْ قُلُوبِهِمْ وَ إِسْكَانًا لِلْتَّدَلِلِ فِي ثُقُوْسِهِمْ نَحْجُ الْبَلَاغَةِ، خطبه ١٩٢ .

قال أمیر المؤمنین (ع): الحج وقاده إلى ربك من لا يحضره الفقيه، ج ٢، ص ٦١٨ .

بازدید از کلاس عشق و تسليم ابراهیم (ع)

یاد ایثار ابراهیم (ع) در چهار هزار سال قبل

در نماز چند دقیقه و در روزه چند ساعت وی در حج در چند چیز انسان باید مراعات کند.

قال الباقي (ع): أَنَّ الْحَاجَ يُشْحِصُ بَدَنَهُ وَ يُضْحِي نَفْسَهُ وَ يُنْفِقُ مَالَهُ وَ يُطِيلُ الْعَيْنَةَ عَنْ أَهْلِهِ لَا فِي مَالٍ يَرْجُوهُ وَ لَا إِلَيْ تِحَارَةٍ مِنْ لَا يَحْضُرُهُ الْفَقِيهُ، ج ۲، ص ۲۲۱.

(در اولين خطبه نجح البلاغه بعد از توحيد و آفريش هستي و معرفت مسأله حج مطرح شده است.)

قال أمير المؤمنين (ع): فَرَضَ عَلَيْكُمْ حَجَّ يَبْيَهُ الْحِرَامُ الَّذِي جَعَلَهُ قِيلَةً لِلَّا نَامَ يَرِدُونَهُ وَرُوْدَ الْأَنْعَامَ وَ يَأْهُونَ إِلَيْهِ وُلُوهُ الْحِمَامِ وَ جَعَلَهُ سُبْحَانَهُ عَلَامَةً لِتَوَاضُعِهِمْ لِعَظَمَتِهِ وَ إِذْعَانَهُمْ لِعَزَّتِهِ وَ اخْتَارَ مِنْ خَلْقِهِ سُمَاعًا أَجَابُوا إِلَيْهِ دَعْوَتَهُ وَ صَدَّقُوا كَلِمَتَهُ وَ وَقَفُوا مَوَاقِفَ أَنْبَيَاهُ وَ تَشَبَّهُوا بِمَلَائِكَتِهِ الْمُطَبِّفِينَ بِعَرَشِهِ يُحْرِرُونَ الْأَرْبَاحَ فِي مَتْحُورِ عِبَادَتِهِ وَ يَتَبَادِرُونَ عِنْدَهُ مَرْعِدَ مَعْقِرِتِهِ جَعَلَهُ سُبْحَانَهُ وَ تَعَالَى

لِلْإِسْلَامِ عَلَمًا وَ لِلْعَائِدِينَ حَرَمًا فَرَضَ حَقَّهُ وَ أَوْحَبَ حَجَّهُ وَ كَتَبَ عَلَيْكُمْ وَفَادَتِهِ فَقَالَ سُبْحَانَهُ وَ لِلَّهِ عَلَى النَّاسِ حُجُّ الْبَيْتِ مِنْ أَسْتَطَاعَ إِلَيْهِ سَبِيلًا وَ مَنْ كَفَرَ فَإِنَّ اللَّهَ غَنِيٌّ عَنِ الْعَالَمِينَ (آل عمران - ۹۷) نجح البلاغه، خطبه ۱.

۳. حدود وشروط حج

۱. تروک احرام

حرام بودن تمتعات جنسی و جدال و گناه در ایام حج:

الْحُجُّ أَشْهُرٌ مَعْلُوماتٌ فَمَنْ فَرَضَ فِيهِنَّ الْحُجَّ فَلَا رَفَثٌ وَ لَا فُشُوقٌ وَ لَا جَدَالٌ فِي الْحُجَّ بِقِرْهَ / ۱۹۷ .

ناخن و دندان و خون و مو جدا از تن حرام‌هه مالي، صيد و استمناء، جدال در کلام

عقد، سرمه، آينه، قطع گياه، آلات حربیس دروغ و طیب و انگشت، جماع و قتل هام

مرد سایه نیفکند سر، پا نپوید، هم مخیطرن نبند زیور و رو هم نپوشد و السلام

۲. میقات ولبیک

راه ورودي بسته نیست

محدود نیست

از هر طرف باز است

الآن باید بگویی لبیک مبادا بشنوی لالبیک

از اول عمر به کی لبیک گفتی؟

به هوس‌ها و نفس

به طاغوت‌ها و مردم

به شیطان‌ها و خیال

فلسفه تکرار

تکرار کن تا عمق بخشی

تکرار کن تا عشق و رزی

تکرار کن تا پخته شوی

دراین ایام به دیگری لبیک نگو

بلند بگو

درست بگو

باحال بگو

برای میقات یک غسل (غسل احرام)

برای ورود به حرم یک غسل یک فرسخی

ورود به مکّه یک غسل

ورود به مسجد الحرام غسل کد

امام رضا (ع) هنگام تلاوت آیات قرآن هر گاه به آیدهای: **بِأَيْمَانِهَا الَّذِينَ آمَنُوا** می‌رسیدند، می‌فرمودند: **لَبَيْكَ اللَّهُمَّ لَبَيْكَ**
وسائل الشیعه، ج ۶، ص ۷۳.

هنگام به پا داشتن نماز، مستحب است گفته شود: **لَبَيْكَ وَ سَعْدَيْكَ**

۳. برائت درج

١) طَهْرًا بَيْتِي لِلظَّاهِفِينَ بِقَرْهٖ ١٢٥ .

٢) دخول از باب بنی شیبہ: اول، «لا إِلَهَ» بعد، «إِلَّا اللَّهُ»

٣) أَشِدَّاءُ عَلَى الْكُفَّارِ رُحْمَاءُ بَيْتَهُمْ تَرَاهُمْ رَجَعًا سُجَّدًا فتح ٢٩ .

٤) تُرْبِبُونَ بِهِ عَدُوَّ اللَّهِ انفال ٦٠ .

٥) لِيغِيظَ هِمُ الْكُفَّارَ فتح ٢٩ .

٦) وَدُوا لَوْ ثُدْهُنْ فَيَذْهَبُونَ قلم ٩ .

٧) در طواف کنار کعبه، برایت مطرح است. هنگام دست کشیدن به حجر الاسود:

قَالَ الصَّادِقُ (ع): إِذَا دَنَوْتَ مِنَ الْحَجَرِ الْأَسْوَدِ فَارْفَعْ يَدَيْكَ وَ احْمِدِ اللَّهَ وَ أَنْ عَلَيْهِ وَ صَلُّ عَلَى النَّبِيِّ (ص) وَ اسْأَلِ اللَّهَ أَنْ يَتَقْبَلَ مِنْكَ مُمْسِلِمَ الْحَجَرَ وَ قَبْلَهُ فَإِنْ مَمْسِلِمَ الْحَجَرَ فَأَنْ تَسْتَطِعَ أَنْ تُقْبِلَهُ بِيَدِكَ فَإِنْ مَمْسِلِمَ الْحَجَرَ فَإِنْ تَسْتَطِعَ أَنْ تَسْتَأْلِمَهُ بِيَدِكَ فَأَشْرِنْ إِلَيْهِ وَ قُلِ اللَّهُمَّ أَمَانَتِي أَدِيَّتُهَا وَ مِيَاثِقِي تَعَااهَدْتُهُ لِتَشْهَدْ لِي بِالْمُؤْافَةِ اللَّهُمَّ تَصْدِيقًا بِكِتَابِكَ وَ عَلَى سُنَّةِ نَبِيِّكَ أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ وَ أَنَّ مُحَمَّدًا

عَبْدُهُ وَ رَسُولُهُ آمَنْتُ بِاللَّهِ وَ كَفَرْتُ بِالْجِبْرِ وَ الطَّاغُوتِ وَ الْعَزِيزِ وَ عِبَادَةِ الشَّيْطَانِ وَ عِبَادَةِ كُلِّ نَذْرٍ يُدْعَى مِنْ دُونِ اللَّهِ فَإِنْ مَمْسِلِمَ الْحَجَرَ فَبَعْضُهُ وَ قُلِ: اللَّهُمَّ إِلَيْكَ بَسْطَتُ يَدِي وَ فِيمَا عِنْدَكَ عَظُمَتْ رَغْبَتِي فَاقْبِلْ سَيْحَتِي وَ اغْفِرْ لِي وَ ارْجِعْنِي اللَّهُمَّ إِلَيْيَ أَغُوْدُ بِكَ مِنَ الْكُفْرِ وَ الْفَقْرِ وَ مَوَاقِفِ الْحَزْنِ فِي الدُّنْيَا وَ الْآخِرَةِ كافِ، ج ٤، ص ٤٠٢ .

حرکت عبادی تکاملی انسان دو گام اساسی دارد:

الف) اصل ولايت

ب) اصل برایت: در حج است.

٢) حج: پیوستگی به حق (عشق) ولايت

گسستگی از کفر و شرك (خشم) برایت

٣) «آمَنْتُ بِاللَّهِ» متضاد «وَ كَفَرْتُ بِالْجِبْرِ وَ الطَّاغُوتِ»

٤) طواف متضاد رمي شیطان

٥) تولا متضاد تبرأ

قال الباقي (ع): هل الدين إلا الحب والبغض تفسير فرات كوفي، ص ٤٣٠.

٦) قال الباقي (ع): من تمام الحج لقاء الامام من لا يحضره الفقيه، ج ٢، ص ٥٧٨.

در پته و بلنديها: الله أكبير» در نشیبها: «سبحان الله»

٤. طواف

١. عدد ٧ درطواف

أن طهرا بيتي للطائفين والعاكفين والرُّكْع الساجد بقره / ١٢٥.

قال رسول الله (ص): إن الله يباها بالطائفين عالي اللالي، ج ١، ص ٩٦.

مراحل تكامل انساني هفت مرحله است:

لَقَدْ خَلَقْنَا الْأَنْسَانَ مِنْ سُلَالَةٍ مِنْ طِينٍ مومنوون / ١٢.

ثُمَّ جَعَلْنَا نُطْفَةً فِي قَرَارِ مَكِينٍ مومنوون / ١٣.

ثُمَّ خَلَقْنَا النُّطْفَةَ عَلَقَةً مومنوون / ١٤.

فَخَلَقْنَا الْعَلَقَةَ مُضْعَةً مومنوون / ١٤.

فَخَلَقْنَا الْمُضْعَةَ عِظَاماً مومنوون / ١٤.

فَكَسَوْتَا الْعِظَاماً حَكِماً مومنوون / ١٤.

ثُمَّ أَنْشَأْنَاهُ خَلْقاً آخَرَ مومنوون / ١٤.

قرآن هفت بطن دارد.

بعضی اذکار مثل یا أرحم الرّاحمین هفت بار گفته می شود.

عدد آسمانها هفت است.

هفت گاو فریه، هفت گاو لاغر را می خورند: سیع بقرات یوسف / ٤٣.

رمی جمرات هفت است.

جهنم هفت درب دارد.

سوره حمد هفت آيه دارد.

سعی صفا و مرہ هفت بار است.

در سجده هفت عضو بدن بر زمین می رسد.

ایام هفته هفت روز است.

هفت تیر یکی از اسلحه های گرم است.

كتابي درباره عدد هفت نوشته شده است. (صفدي از دانشمندان مصر)

۲. فرق طواف عمره و طواف حج

میرزا خلیل کمره‌ای می گوید: طواف عمره گویا گم شده‌ای داریم که می گردیم.

فساد جهان به خاطر آن است که یا در کنجکاوی حق و عدل کوتاهی کرده‌ایم یا در پاسداری از آن.

تعیین عدد در طواف نشانه انضباط است و گرنه هر کس به دلخواه تاب می خورد و هرج و مرچ پیش می آمد.

قبل از اسلام نیز عدد طواف و سعی، هفت شرط بوده است ولی اعراب جاهلیت آن را تغییر و بار دیگر عبدالطلب آن را به همان عدد هفت برگرداند.

۵. عید قربان

عید أضحى، در چاشت گاه مراسم انعام می گیرد. مجمع البحرين.

با نوك انگشت رمي جمرات: يعني دشمن زود فرار مي كند.

هم رمي و هم قرباني: يعني مبارزه با دشمن خون مي خواهد.

دنيا بداند که ما هر سال عيد خون داريم و اين اعلام آمادگي جهاني است.

جعل الله الكعبة أبیت الحرام قیاماً للنّاس و الشّهـر الحـرام و الـهـدـی و الـقـلـائـد مائـدـه / ۹۷.

مسجد و مسلح

رَجَّعًا سُجْدًا فَتْحٌ / ٢٩ . وَ أَشِدَّهُ عَلَيِ الْكُفَّارِ فَتْحٌ / ٢٩ .

محراب عبادت و محراب جنگ

دو خیر طبقات را تخفیف می‌دهد: مال دادن، از جان گذشتن و در عید قربان، هم قربانی است و هم نماز عید.

عید قربان، اول زکات بدھید تا فقراء خوشحال شوند. بعد به نماز عید بروید تا فقراء با دلگرمی شرکت کنند:

قَدْ أَفْلَحَ مَنْ تَزَكَّى وَ ذَكَرَ اسْمَ رَبِّهِ فَصَلَّى عَلَيْهِ / ١٤ - ١٥ .

لزوم قربانی در صورت منع دشمن یا مرضی:

۴. فوائد حج

۱. فوائد سفر

منسوب به حضرت علی (ع):

۱) تَعَرَّبْ عَنِ الْأُوْطَانِ فِي طَلَبِ الْعَلَيِّ وَ سَافِرْ فِي الْاسْفَارِ حَمْسُ فَوَائِدْ

تَفَرُّجْ هَمْ وَ اكْتِسَابُ مَعِيشَةٍ وَ عِلْمٍ وَ آدَابٍ وَ صُحُبَةٌ مَاجِدٌ مستدرک الوسائل، ج ۸، ص ۱۱۵ .

۲) دانشمندانی که اهل مسافت بوده‌اند، سرآمد عالمان هر علم هستند مثل شیخ بخاری، سعدی، جارالله زمخشri و ...

۳) مبدأ تاریخ اسلام سفر تاریخی پیامبر (ص) از مکه به مدینه است.

بني کعبه به دنبال سفر ابراهیم (ع) و اسماعیل (ع) و هاجر (س) است.

خضت موسی (ع) با چند سفر در آمیخته است. سفر به مدین، سفر به مصر، سفر به طور و سفر به ...

رشد و تعالی حضرت یوسف (ع) در یک سفر سخت و دشوار است.

پیامبر (ص) در جوانی چند سفر کرد.

معاش مردم حجار در سفر تابستانی و زمستانی بود.

سفر خضر (ع) و موسی (ع) از میراث‌های گرانبهای فرهنگ بشری است.

۲. فوائد حج

فوائد ماذی و معنوي حج:

لِيَشْهَدُوا مَنَافِعَ الْمُنْهَمْ حج /٢٨.

مقامات معنوي در قرآن به اهل گذشت داده می شود:

(١) گذشت از مال:

(٢) گذشت از جان: وَ أَرَادُوا بِهِ كَيْدًا أَنْبِاء /٧٠.

(٣) گذشت از همسر: إِنِّي أَسْكَنْتُ مِنْ ذُرْبَيِّيْ إِبْرَاهِيم /٣٧.

(٤) گذشت از وطن: إِنِّي مُهَاجِرٌ إِلَى رَبِّيْ عَنْكِبُوت /٢٦.

(٥) گذشت از فرزند: أَلِّيْ أَدْبَحْكَ صَافَات /١٠٢.

(٦) گذشت از آبرو: يَا لَيْتَنِي مِثْ قَبْلَ هَذَا مَرِيم /٢٣.

فَجَعَلْهُمْ كَعَصْفِيْ مَأْكُولِ فِيل /٥.

.٢٩ .الْبَيْتُ الْعَتِيقِ حج /.

أَوَّلَ بَيْتٍ وُضِعَ لِلنَّاسِ آلَ عمرَان /٩٦.

قَالَ الْبَاقِرُ (ع): الحج تسکین القلوب أمالی طوسی، ص ٢٩٦

قَالَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِيْنَ (ع): جَعَلَهُ سُبْحَانَهُ وَ تَعَالَى لِإِسْلَامٍ عَلَمًا نَحْجَ الْبَلَاغَةِ، خطبه ١.

قَالَ الْبَاقِرُ (ع): نَبِيُّ الْإِسْلَامُ عَلَيْيِ الْحُجَّ كَافِي، ج ٢، ص ١٨.

قَالَ رَبِّنَ الْعَابِدِيْنَ عَلَيْيِ بْنُ الْحَسِينِ (ع): حُجُّوَا وَ اعْتَمِرُو يَصْلَحُ إِيمَانُكُمْ وَسَائِلُ الشِّعْعَةِ، ج ١١، ص ١٥.

قَالَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِيْنَ (ع): إِخْرَاجًا لِلشَّكَرِيْرِ مِنْ قُلُوبِهِمْ نَحْجَ الْبَلَاغَةِ، خطبه ١٩٢.

فلسفه حج مراجعه و بیعت با امام است:

قَالَ الْبَاقِرُ (ع): نَمَامُ الْحُجَّ لِقَاءُ الْإِمَامِ كَافِي، ج ٤، ص ٥٤٩.

قَالَ رَبِّنَ الْعَابِدِيْنَ عَلَيْيِ بْنُ الْحَسِينِ (ع): حَقُّ الْحُجَّ أَنْ تَعْلَمَ أَنَّهُ وَفَادَهُ إِلَيْ رَبِّكَ مِنْ لَا يَحْضُرُهُ الْفَقِيهُ، ج ٢، ص ٦١٨.

رياضية نفسانية

طاعة مالية

عبادة بدئية

قال أمير المؤمنين (ع): حملة سبحانه و تعالى لسلام علمًا نجح البلاغه، خطبه ۱.

ليشهدوا مثافع لهم حج / ۲۸

محل الامرين؟؟؟

ملة أيسكم حج / ۷۸

قال رسول الله (ص): تابعوا بين الحج و العمارة فإنهما ينفيان الفقر والذنب كما ينفي الكير حيث الحديده كافي، ج ۴، ص ۲۵۵.

قال زين العابدين علي بن الحسين (ع): فيه قبول توبتك من لا يحضره الفقيه، ج ۲، ص ۶۱۸.

سواء العاكف فيه و الباد حج / ۲۵

امام صادق (ع): سفری نیست که اثر آن در گوشت و خون و پوست و موی انسان زیادتر از مکه باشد. من لا يحضره الفقيه.

۵. هدف حج

عصاره حج اصل توحید و يكتاپستي است. ابراهيم (ع) به عنوان الگوي خداپستان هسته رسالت پامير اکرم (ص) قولوا لا إله إلا الله است.

این اصل باید در تمام مراسم حج تجلی پیدا کند. اگر خدا یکی است، جامعه خداپستان هم باید یکی باشد. تمام مسلمین از هر دره عمیقی باید بیایند در یک اجتماع منسجم، متّحد و برادر شرکت کنند.

۶. اسرار و فلسفه حج

۱. درقرآن

بیش از ۹۰ آیه در مورد حج است.

وَأَذْنُّ فِي النَّاسِ بِالْحَجَّ يَأْتُوكَ رِجَالًا وَعَلَى كُلِّ ضَامِرٍ يَأْتِينَ مِنْ كُلِّ فَجَّ عَمِيقٍ لِيَشْهَدُوا مَنَافِعَ الْهُنْمَ وَيَذْكُرُوا اسْمَ اللَّهِ فِي أَيَّامٍ مَعْلُومَاتٍ حج / ٢٨ - ٢٧ .

چند نکته:

۱) پاسخگوی این دعوت اول پیاده‌ها هستند، بعد سواره‌ها، آن هم سواره‌ای بر شتر لاغر

۲) کلمه منافع شامل همه نوع می‌شود. منافعی که به مرور زمان متغیر می‌شود، گستردگی شود و ...

۳) کلمه ناس مطرح است.

۴) اول مَنَافِعَ الْهُنْمَ حج / ٢٨ .

بعد و يَذْكُرُوا اسْمَ اللَّهِ حج / ٢٨ .

۲. دریان اهل بیت

اسرار حج تمام شدنی نیست

زراره به امام صادق (ع) گفت چهل سال است درباره حج از شما سؤال می‌کنم و شما حواب می‌دهی؟

فرمود آیا خانه‌ای که ۲۰۰۰ سال قبل از آدم (ع) حج می‌شدۀ می‌خواهی با چهل سال سؤال تمام شود.

عَنْ بُكَيْرٍ بْنِ أَعْيَنَ عَنْ أَخِيهِ زُرَارَةَ قَالَ: قُلْتُ لِإِبْرَاهِيمَ عَبْدَ اللَّهِ (ع) جَعَلَنِي اللَّهُ فِدَاكَ أَسْأَلُكَ فِي الْحَجَّ مُنْدُ أَرْبَعِينَ عَامًا فَتُفْتَنِي فَقَالَ: يَا زُرَارَةُ بَيْتُ حَجَّ إِلَيْهِ قَبْلَ آدَمَ بِأَلْفِيْ عَامٍ تُرِيدُ أَنْ تَفْتَنَنِي مَسَائِلُهُ فِي أَرْبَعِينَ عَامًا وَسَائِلُ الْشِّعْعَةِ، ج ۱۱، ص ۱۲ .

یوسفی را به کلامی نتوانند خریداری نقدِ هست که ما هم ز خریدارانیم

معانی هرگز اندر حرف ناید که بحر بیکران در ظرف ناید

۳. از منظر تاریخ

بهترین محل فریاد و تبلیغات

مردم در زمان بنی امیه و بنی عباس در انتظار فرا رسیدن ایام حج بودند تا بروند در محیط امن فریاد بزنند.

ابوذرگن کعبه فریاد می‌زد و مردم را به اهل بیت (علیهم السلام) دعوت می‌کرد و از بنی امیه انتقاد شدید کرد.

امام حسین (ع) اولین خطبه علیه رژیم را در مکه خواندند.

امام صادق (ع) حیمه میزد و راه مبارزه فرهنگی را به دانشمندان تعلیم می‌داد.

مردم مدینه در ایام حجّ به مکّه می‌آمدند. حضرت مهدی (عجل الله تعالیٰ فرجه الشّریف) از مکّه فریادش را به تمام جهان می‌رساند.

خطبه‌های رسول اکرم (ص) در حجّة الوداع فراموش نشود.

امام خمینی (ره): مکّه باید به خانه فریاد علیه ستمگران و جباران تبدیل شود.

جمع شدن در محل فروپاشی بتها و پا حای پای ابراهیم (ع) گذاشتن یعنی ابراهیم (ع) شدن و فریاد زدن.

مدرسه آدم‌سازی است.

قبل از افلاطون و فیثاغورث مدرسه‌ای تشکیل داد که آدم بسازد.

بعد افلاطون مدرسه‌ای تشکیل داد که مدینه فاضله بسازد و اطفال را قبل از هرگونه تلقین پنجاه سال با یک سری اساتید ولی

...

فرمانهای اسلام:

مدرسه اسلام حجّ است که اسرارش انسان کامل می‌سازد.

مدرسه اسلام هر سال بیش از یک میلیون شاگرد می‌پذیرد که باید

هوس را کنار گذاشت

نژاد را کنار گذاشت

ثروت را کنار گذاشت

شغل را کنار گذاشت

زیبایی و رشته را کنار گذاشت

۴. حج و ولایت

لا أُفِسِّمُ بِهَمَّا الْبَلَدِ وَ أَنْتَ حِلٌّ بِهَمَّا الْبَلَدِ بَلْ / ۲ - ۱ .

تولّد علی بن ابی طالب (علیہما السلام) در کعبه.

نصب حضرت علی (ع) در حجّة الوداع.

امام صادق (ع): **وَاللَّهُ مَا أَمْرَوْا بِهِذَا إِنَّمَا أَمْرَوْا أَنْ يَأْتُوا هَذَا الْحَجَارَ حَتَّى يَسْجُدُونَا فَيُعْرِضُوا عَلَيْنَا أَدِيَافُهُمْ**

فَاجْعَلُ أَفْنِدَةً مِنَ النَّاسِ تَهْوِي إِلَيْهِمْ ابْرَاهِيمَ / ٣٧ .

امام فرمود: (تمایل به اهل بیت (علیهم السلام) است) و شما شیعه همان افراد هستید چون با ما هستید. مناسک حجّ.

امام زمان (عجل الله تعالى فرجه الشريف) **قَالَ الصَّادِقُ (ع) : يَعْقِدُ النَّاسُ إِمَامَهُمْ يَشْهَدُ الْمَوَاسِمَ يَرَاهُمْ وَ لَا يَرَوْنَهُ** الغیبت
نعمانی، ص ۱۷۵

علی بن مهزیار ۲۰ بار مکّه رفت تا آقا را بینند.

۵. تکرار حجّ

فلسفه تکرار حجّ

۱) هر سال؛

تا شیوه‌های تازه بررسی شود.

تا یک روش فرسوده حاکم نباشد.

تا از آخرین اخبار آگاه شویم.

تا مانور و تجدید عهد و روحیه بگیریم.

تا دشمن بداند، بیداریم.

۶. اجتماع جهانی

حجّ یک پسیح، اردو و پیشاہنگی است.

۱) زمان حجّ با تاریخ قمری است. گاهی به زمستان می‌افتد، گاهی به تابستان.

تا حاجی از گرما و سرما، ضعف و سستی از خود نشان ندهد.

برای حاجی در این اردو، خدا، تکامل و جامعه و مردم مطرح است.

بی قید، بی تشریفات، ساده و آماده و مخلص و عابد

کمیسیون‌های محلی: نماز جماعت‌ها.

کمیسیون‌های شهری: نماز جمعه‌ها.

کنگره جهانی: حج

به جای این کنگره دهها سازمان و کمیسیون و ... ولی نه قداست دارد، نه روح.

آئوی رَبِّ الْحَمْدُ لِلّٰهِ كَهف / ۹۶

قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ (ص): مَنْ سَعَى رَجُلاً يُنَادِي يَا لِلْمُسْلِمِينَ فَلَمْ يُجِّهْ فَلَئِنْ يُمْسِلِي إِلَيْكُافِ، ج ۲، ص ۱۶۴.

کاری که هیچ ابرقدرتی نکرده است

میلیون‌ها انسان از تمام دنیا کفن‌پوش با یک صدا در بیابان‌ها

خیمه‌ها، خانه‌ها در گرد یک خانه، یک قبله، تاکنون هیچ مذهب و مراسمی، هیچ دولت و ملّتی، این طرح را به فکرش نرسیده تا چه رسد به انجام.

چه قدرتی، پولی، هدفی می‌تواند انسان‌ها را در مکان مقدس با قصد قربت یکی جمع کند.

تماس افراد جلو سوء تفاهم‌ها را می‌گیرد.

دشمنان ما سال‌ها با تبلیغات، صورت زشتی از مسلمانان برای یکدیگر ترسیم می‌کنند.

همین که یک جا جمع شدند و از نزدیک عمل یکدیگر را دیدند، سوء تفاهمات برطرف می‌شود.

اگر قاضی حجاز شناخت از شیعه داشت دستور قتل ابوطالب یزدی را (به بhanه این که ایشان از ایران آمده که استفراغ به کعبه بمالد) نمی‌داد.

یکی از دانشمندان مذینه به یکی از دانشمندان ایرانی گفته بود شنیده‌ام که شیعه معتقد است زنا با واسطه یک پارچه ابریشم را حلال می‌دانند!!!!

۷. انقطاع

جدا شدن از ...

حج مصدق:

إِنَّ مُهَاجِرًا إِلَى رَبِّ عِنْكَبُوتٍ / ٢٦.

در غماز چند لحظه از مادیات دور می شویم.

در روزه چند ساعت

در حج چند روز

فَقَرُّوا إِلَيْهِ ذَارِيَاتٍ / ٥٠.

به حج تفسیر شده است.

این حدایی چند روز افرادی را چنان دگرگون کرده که بعد از حج عوض شده‌اند.

٧. حج وبدعت

کسی حق ندارد هر گونه دلش می خواهد خدا را عبادت کند، بلکه نوع پرستش خدا را باید از کارشناس پرسید: و أَرْنَا مَنَاسِكَنَا بِقَرْهٖ / ١٢٨.

خداپرستی ساختگی انحراف ایجاد می کند.

نمونه انحراف از مناسک:

۱) خانه بی آلایش و ساده را به بتخانه‌ای بزرگ تبدیل کردند و حج با یک مشت خرافات و موهمات و آلوگی‌ها آمیخته شد.

۲) در حج ابراهیمی مقرر بود کسی لباس فاخر و تجملی نپوشد و انگیزه ثروت و جلال و جبروت خود را به رخ دیگران کشیدن نداشته باشد.

اما کم کم گفتند آگر بخواهیم هیچ تحمل نباشد باید لخت مادرزاد طواف کنیم. روزها مردان و شبها زنان و این انحراف خود را توجیه کردند. توجیه عرفانی راه توجیه هم که همیشه باز است. به همین دلیل است که اسلام می گوید دنبال ظن و گمان و حدس نروید بلکه بر بنای مسلمات حرکت کنید نه ذوقیات و ظنیات. به همین دلیل در آخر آیه یا اوی الاباب آمده است. حج در قرآن، بخشی، ص ۱۹

۳) در مراسم حج گروهی خود را ممتاز می دانستند و حساب خود را از دیگران جدا می کردند یا به خاطر این که خود را میزبان حجاج می دانستند یا به دلیل دیگر.

مردم روز نهم در عرفات می‌مانندند. هنگام غروب به سمت منا و شب عرفه و روز عرفه می‌مانندند. اما گروه ویژه از همان اول حدود مشعر الحرام اقامت می‌کردند و به سوی مگه حرکت می‌کردند.

۴) بتپرستانی که مسلمان شده، ولی در اسلام خوب فرو نرفته اند، خداپرستانی که انحراف دارند، از یمن راه می‌افتدند بدون این که زاد و توشه‌ای بردارند به امید خدا. می‌گفتند خدا خودش می‌رسانند. ما مهمان هستیم و او میزبان. غافل از این که او همیشه مهمان خداست. در شهر خود، در خانه خود، هر جا که هست و باید برای این سفر توشه بردارد. **فَتَرَوْدُوا**

جالب این که قرآن به محض این که به یک مطلب معمولی اشاره می‌کند، یک نتیجه عالیتری هم می‌گیرد. توشه بردارید که حجّی سفر آخرت هم توشه می‌خواهد. **فَإِنَّ حَيْثُ الزَّادِ التَّقْوَى بَقِرْه / ۱۹۷ . حجّ در قرآن، بحشتی، ص ۱۹**.

۵) پس از ظهور اسلام کسانی که به حجّ می‌رفتند سعی می‌کردند که از هر کار درآمدزا خودداری کنند. می‌گفتند آمده‌ایم سفر زیارت نه تجارت و فکر کسب و تجارت را باید از مغز بیرون کرد.

قبل از اسلام در موسم حجّ چند بازار مهم تشکیل می‌شد که علاوه بر جنبه‌های اقتصادی، اجتماعی، جنبه ادبی و هنری هم داشت. یک بازار سالانه، **نمایشگاه بین‌الملل**

پس از اسلام مسلمانان احسان کردند منافات دارد با عبادت و توجه به خدا و ارزش سفر حجّ را از بین می‌برد. آیه آمد: **لَيْسَ عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ أَنْ تَبْتَغُوا فَضْلًا مِنْ رَبِّكُمْ بَقِرْه / ۱۹۸ .**

روایاتی هم داریم که از امام حج کاسی می‌کنم. شترکرایه می‌دهم. پس دیگر محرم نشوم (معلوم می‌شود چنین تفکری بود). این انحراف هم از نوع خداشناسی ناشی شده. خدایی که اگر بخواهیم به یادش باشیم، باید مشغول کسب و کار نباشیم. در حالی که خدای اسلام کاسب را حبیب خود می‌داند. کسب را جهاد می‌داند. البته مشروط به این که کسب حلال باشد. انگیزه‌های صحیح باشد و ... به همین دلیل در اسلام کار و عبادت در هم آمیخته است.

از صبح: نماز کار نماز کار نماز خواب. **حجّ در قرآن، بحشتی، ص ۱۹**.

۸. حاجی

۱. وظائف حاجی قبل از حج

۱) محاسبه النفس: حجّ سفر الی الله است شبیه سفر آخرت

۲) تفکر در اسرار و اعمال حجّ

۳) نیت خالص

قال الصادق (ع): الحج حجّان حجّ لله و حجّ للناس فمن حجّ لله توابته على الله الجنة و من حجّ للناس كان توبته على الناس يوم القيمة وسائل الشيعة، ج ١١، ص ١٠٩.

پیامبر (ص) فرمود زائران خانه خدا سه طائفه‌اند:

گناهان گذشته و آینده‌اش آمرزیده شود.

گناهان گذشته آمرزیده، اما آینده نوشته می‌شود.

از مال و اهلش حفاظت می‌شود و این کمترین بھر است.

قال الصادق (ع): إذا أردت الحجَّ فاجرِّد قلبك لله تعالى من كُلِّ شاغلٍ و حجابٍ و فوْضُ أُمورك إلى حالِقها و توكّل عليه في جميع حركاتك و سكتاتك و سلم لقضائه و حكمه و قدره و دع الدنيا و الرأحة و الخلق و اخْرُج من حقوقِ تلزمك من جهة المخلوقين و لا تَعْتَمِدْ على زادك و راحلتك و شبابك و فوتتك و مالك مخافة أن يصيِّر ذلك عدُواً و وبالا فَإِنَّ مِن أَعْغَى رضي

الله و اعتمد على ما سواه صيَّرْه عليه وبالا و عدُوا ليعلم أنَّه ليس له فُؤَّه و لا حيلة و لا لاحِد إلا بعصمة الله و توفيقه فاستعدَّ استعدادَ من لا يرجُوا الرُّحْمَوْنَ و أحسِن الصُّحْبَةَ و راعِيَ الأوقات فرأيَ اللَّهُ و سُنَّتِ نَبِيِّه (ص) و ما يحبُّ عليك من الادِّبِ والاحْتِمَالِ و الصَّبَرِ و الشُّكْرِ و الشَّفَقَةِ و السَّخَاةِ و إيتارِ الرَّادِ على ذَوَامِ الأوقاتِ مصابح الشريعة، ص ٤٧.

(قبل از تشرُّف این بحث ضروري است و می‌طلبد در اولویت قرار گیرد.)

٤) مال حلال:

رسول خدا (ص): حجّ بمال حرام و زر و وبال است.

قال رسول الله (ص): مَنِ اكْسَبَ مَالًا حَرَامًا لَمْ يَقْبِلِ اللَّهُ مِنْهُ صَدَقَةً وَ لَا عِنْقاً وَ لَا حَجَّاً وَ لَا اعْتِمَاراً وَ كَتَبَ اللَّهُ لَهُ بِعْدِ أَجْرِهِ ذَلِكَ أُوزَارًا وَ مَا يَقْبِي مِنْهُ بَعْدَ مَوْتِهِ كَانَ رَازِدًا إِلَى النَّارِ وسائل الشيعة، ج ١١، ص ١٤٥.

امام باقر (ع): حجّ با مال ربا و غش و خیانت و سرقت پذیرفته نیست.

قال الباقر (ع): مَنْ أَصَابَ مَالًا مِنْ أَرْبَعٍ لَمْ يُقْبِلْ مِنْهُ فِي أَرْبَعٍ مَنْ أَصَابَ مَالًا مِنْ عُلُولٍ أَوْ رِئَانًا أَوْ حِيَاءَنًا أَوْ سَرْقَةٍ لَمْ يُقْبِلْ مِنْهُ فِي رِكَاهٍ وَ لَا صَدَقَةٍ وَ لَا حَجَّ وَ لَا عُمْرَةٍ وسائل الشيعة، ج ١١، ص ١٤٥.

شخصی از امام صادق (ع) پرسید: با فرماندار رابطه دارم و منافعی از او به من می‌رسد ولی مقداری از آن را صرف صله رحم و اطعم و حجّ می‌کنم. حضرت (ع) فرمود: إِنَّ الْخَطِيْبَةَ لَا تُكَفِّرُ الْخَطِيْبَةَ كافی، ج ٥، ص ١٢٦.

اذا حجت بمال اصله سحت فما حجت و لكن حجت البصر

قال الكاظم (ع): إِنَّ أَهْلَ بَيْتٍ حَجُّ صَرُوْتَنَا وَ مُهُورٌ نِسَائِنَا وَ أَكْفَانِنَا مِنْ طَهُورٍ أَمْوَالِنَا مِنْ لَا يَحْضُرُهُ الْفَقِيهُ، ج ١، ص ١٨٩.

امام صادق (ع): به کسی که با مال حرام به مگه آمد گفته می شود: لا لبیک و لا سعدیک

قال الصادق (ع): إِذَا أَكْتَسَبَ الرَّجُلُ مَالًا مِنْ عَيْرِ حِلَّهٖ ثُمَّ حَجَّ فَلَيَ تُؤْدِي لَا لَبَيْكَ وَ لَا سَعْدَيْكَ وَ إِنْ كَانَ مِنْ حِلَّهٖ فَلَيَ تُؤْدِي لَبَيْكَ وَ سَعْدَيْكَ كَافِي، ج ٥، ص ١٢٤.

۵) پرداخت دیون:

شخصی به امام جواد (ع) عرض کرد می خواهم در مگه یا مدینه همانم و مدیون هستم. حضرت (ع) فرمود: **إِرْجُعْ إِلَيْيَ مُوَدَّيِّ ذَبَيْنَكَ وَ انْظُرْ أَنْ تَلْقَى اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ وَ لَيْسَ عَلَيْكَ ذَبِّينَ فَإِنَّ الْمُؤْمِنَ لَا يَكُونُ مِنْ لَا يَحْضُرُهُ الْفَقِيهُ، ج ٣، ص ١٨٣.**

عبدالرحمن می گوید: پدرم از دنیا رفت اما مالی برای ما نگاشته بود. یکی از دوستان پدرم هزار درهم قرض به من داد تا کسب کنم. یکی از دوستان دیگر شغل پیراهن فروشی را برایم انتخاب کرد.

آن سال سود زیاد بردم. تصمیم به حج گرفتم. مادرم گفت: اول قرضت را بده. با باقیمانده پولت به حج برو. همین کار را کردم. در سفر حج وقتی داستان را برای امام صادق (ع) تعریف کردم، وسط صحبت کردن من امام پرسید: هزار درهم قرض چه شد؟ عرض کردم پرداختم. حضرت (ع) تشویق کرد. سفینه، لفظ عبدالرحمن

۶) پرداخت حقوق شرعی: خمس، زکات، نذر مالی و ...

امام صادق (ع) فرمود: **يَكْ دِرْهَمٌ خَرَجَ كَدْنَ در رَاهِ حَجَّ بَهْتَرَ است از هزار هزار درهم در راه حَقَّ دِيَگَرْ و يَكْ درهم به امام رساندن بَهْتَرَ از هزار هزار درهم در راه حَجَّ**

قال الصادق (ع): أَنَّ دِرْهَمًا فِي الْحَجَّ حَيْرٌ مِنْ أَلْفِ أَلْفِ دِرْهَمٍ فِي عَيْرِهِ وَ دِرْهَمٌ يَصِلُ إِلَيَ الْأَمَامِ مِثْلُ أَلْفِ أَلْفِ دِرْهَمٍ فِي حَجَّ مِنْ لَا يَحْضُرُهُ الْفَقِيهُ، ج ٢، ص ٢٢٥.

۷) وصیت:

قال الصادق (ع): مَنْ رَكِبَ رَاحَلَةً فَلَيُوصِّي كَافِي، ج ٤، ص ٥٤٢.

هنگام نوشتن وصیت:

۱) قوی دل و بالاعان باشد.

۲) به فکر آخرت هم باشد. سهمی برای توشه آخرت بردارید.

۳) برای خود وصی مشخص کنید. (عادل، موئق)

۴) سعی کنید وصیت‌نامه رسمی باشد که معتبر باشد.

(۸) حالیت طلبین:

ماجرای علی بن یقطین

در روایت است که نباید دل مؤمنی را بشکنید که دل شکستن مانند ویران کردن کعبه است.

(۹) تودی (ع):

قالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص): حَقٌّ عَلَى الْمُسْلِمِ إِذَا أَرَادَ سَعْيًا أَنْ يُعْلَمُ إِخْوَانُهُ وَ حَقٌّ عَلَى إِخْوَانِهِ إِذَا قَدِيمَ أَنْ يَأْتُوهُ كافِي، ج ۲، ص ۱۷۴

سزاوار است با اسیران خاک هم تودیع و خدا حافظی کند، چون که حق دارند.

قالَ عَلَيُّ بْنُ الْحُسَيْنِ (ع): وَ مَنْ خَلَفَ حَاجَةً فِي أَهْلِهِ بَخِيرٌ كَانَ لَهُ كَأْجُرٌ حَيَّ كَانَهُ يَسْتَلِمُ الْأَحْجَارَ مِنْ لَا يَحْضُرُهُ الْفَقِيهُ، ج ۲، ص ۲۲۸

(۱۰) وسائل لازم که باید همراه داشته باشید: نخ، سوزن، دارو، لباس اضافی، قرآن، دفتر و قلم، کیف و همیان، قیچی، سجاده

(۱۱) همسفر مناسب:

قالَ الصَّادِقُ (ع): اصْحَبْ مَنْ تَرَىٰ بِهِ وَ لَا تَصْحَبْ مَنْ يَتَرَىٰ بِكَ مِنْ لَا يَحْضُرُهُ الْفَقِيهُ، ج ۲، ص ۲۷۸

قالَ الْبَاقِرُ (ع): قَالَ: لِي عَلَيُّ بْنُ الْحُسَيْنِ (ع) يَا بْنَي! انظُرْ حَمْسَةً فَلَا تُصَاحِبُهُمْ وَ لَا تُخَادِثُهُمْ وَ لَا تُرَاقِفُهُمْ فِي طَرِيقٍ فَقُلْتُ يَا أَبَهُ مَنْ هُمْ قَالَ إِيَّاكَ وَ مُصَاحِبَةُ الْكَذَابِ فَإِنَّهُ مِنْزَلَةُ السَّرَابِ يُغَرِّبُ لَكَ الْبَعِيدَ وَ يُبَاعِدُ لَكَ الْقَرِيبَ وَ إِيَّاكَ وَ مُصَاحِبَةُ الْفَاسِقِ فَإِنَّهُ يَأْعُلُكَ بِأُكْلِهِ أَوْ أَقْلَهُ مِنْ ذَلِكَ وَ إِيَّاكَ وَ مُصَاحِبَةُ التَّبْحِيلِ فَإِنَّهُ يَخْدُلُكَ فِي مَالِهِ أَحْوَجَ مَا تَكُونُ إِلَيْهِ وَ إِيَّاكَ وَ مُصَاحِبَةُ الْأَحْمَقِ فَإِنَّهُ يُرِيدُ أَنْ يَنْفَعَكَ فَيَصُرُّكَ وَ إِيَّاكَ وَ مُصَاحِبَةُ الْقَاطِعِ لِرِجْمِهِ كافِي، ج ۲، ص ۳۷۶

امام صادق (ع) فرمود: شخص کم پولی که با جمعی پولدار همسفر شود، خوار می شود.

(۱۲) صدقه دادن و دعا و غسل هنگام خروج از خانه:

إِلَيْيَ ذاهِبٌ إِلَيْ رَبِّي سَيَهْدِينِ صَافَاتٍ / ۹۹

۲. اخلاص در حج

۳. آداب بین راه

۱) رعایت بهداشت:

از لباس ساده، سفید، نازک و تمیز استفاده کنید.

از شستشوی بدن مخصوصاً پاهای غفلت نکنید.

قبل و بعد از غذا و بعد از توالت به خصوص دستهای خود را بشویید.

صرف نمک را فراموش نکنید، چون استقامت بدن را زیاد می‌کند.

۲) به شناسایی قبله اهمیت بدھید.

۳) نمازها را در وقت فضیلت بخوانید.

امام صادق (ع) فرمود: **يَكْ نَمَارِ فَرِيَضَةُ أَفْضَلُ مِنْ عِشْرِينَ حَجَّةً تَحْذِيبُ الْحُكَمِ**، ج ۵، ص ۲۱

فَالصَّادِقُ (ع): صَلَاةٌ فَرِيَضَةٌ أَفْضَلُ مِنْ عِشْرِينَ حَجَّةً تَحْذِيبُ الْحُكَمِ

۴) مراعات پیران، مریضان و بانوان را بکنید.

۵) کمک کار همسفران باشید.

فَالْأَمِيرُ الْمُؤْمِنِيْنَ (ع): سَيِّدُ الْقَوْمِ خَادِمُهُمْ فِي السَّفَرِ بِحَارِالْأَنوارِ، ج ۷۳، ص ۲۷۳

امام ششم (ع) به کسی که مواطن اثاثیه بوده و بقیه به زیارت رفتند، فرمود: اجر بزرگتر را تو بردہای

شخصی می‌گوید: در طواف دستم در دست امام صادق (ع) بود. مردی مرا صدا زد. حضرت (ع) فرمود قضیه چیست؟ عرض کردم مردی با من کاری دارد. فرمود. برو حاجت او را برآور. گفتم در طواف هستم. فرمود طواف را قطع کن.

عَنْ أَبَانَ بْنِ تَعْلِبٍ قَالَ: كُنْتُ أَطْوَافُ مَعَ أُبِي عَبْدِ اللَّهِ (ع) فَعَرَضَ لِي رَجُلٌ مِنْ أَصْحَاحِيْنَا كَانَ سَأَلَنِي الدَّهَابُ مَعَهُ فِي حَاجَةٍ فَأَشَارَ إِلَيَّ فَرَآهُ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ (ع) فَقَالَ: يَا أَبَانَ إِيَّاكَ يُرِيدُ هَذَا؟ قُلْتُ: نَعَمْ. قَالَ هُوَ عَلَيَّ مِثْلٌ مَا أَنْتَ عَلَيْهِ؟ قُلْتُ: نَعَمْ. قَالَ: فَادْهُبْ إِلَيْهِ وَ افْطِعْ الطَّوَافَ قُلْتُ وَ إِنْ كَانَ طَوَافَ الْفَرِيَضَةَ قَالَ نَعَمْ وَسَائِلَالشِّعْبَةِ، ج ۱۲، ص ۲۰۹

شخصی می‌گوید در سفر عتبات با شیخ عباس قمی (ره) بودم. حدّث قمی دائماً در حمل و نقل اثاث بر ما سبقت می‌گرفت و نشد که ما از اتومبیلی پیاده شویم و خودمان چمدان‌های خود را برداریم.

امام سجاد (ع) به خاطر رسیدن به پاداش خدمتگزاری، به صورت ناشناس به مکه می‌رفت.

امام حسینی (ره) در سفر مشهد زودتر از همسفران به مسافرخانه می‌آید و چای درست می‌کند.

پیامبر (ص) در یکی از مسافت‌ها مسئولیت جمع کردن هیزم را به عهده می‌گیرد.

۶) اگر مریض شدید، شکوه نکنید.

پیامبر (ص) فرمود: کسانی که در مکه مریض می‌شوند و شکایت نمی‌کنند در برابر هر روز مریضی، خداوند ثواب شصت سال عبادت به آنها می‌دهد و کسی که هوای گرم مکه را تحمل کند به اندازه صد سال آتش جهنم از او دور می‌شود.

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص): مَنْ مَرِضَ يَوْمًا بِمَكَّةَ كَتَبَ اللَّهُ لَهُ مِنَ الْعَمَلِ الصَّالِحِ كَمَا يَعْمَلُهُ عِبَادَةً سِتِّينَ سَنَةً وَ مَنْ صَبَرَ عَلَى حَرَّ مَكَّةَ سَاعَةً تَبَاعِدُتْ عَنْهُ النَّارُ مَسِيرَةً مائَةً عَامٍ وَ تَقَرَّبَتْ مِنْهُ الْجَنَّةُ مَسِيرَةً مائَةً عَامٍ بِحَارِّ الْأَنُوَارِ، ج ۹۶، ص ۸۵.

۷) خوشرفتاری:

از رسول خدا (ص) پرسیدند، حجّ مبرور کدام است؟ فرمود: خوشرفتاری و اطعام.

امام ششم (ع) فرمود: اگر حاجی سه خصلت نداشته باشد، حجّ او هیچ است: خوشخلقی، فرو بردن خشم و تقوا.

ماجرای همسفر شدن حضرت علی (ع) با یک ذمی که مسلمان شد.

امام باقر (ع) فرمود: پدرم شتری داشت که با او ۲۲ سفر حجّ می‌رفت و یک تازیانه به او نزد. (این حدیث علامت خوشرفتاری حضرت علی (ع) است.)

چند تذکر: در بین راه و خیابان‌ها و بازارها بسیار مؤدب باشید و همیگر را خوب صدا بزنید.

از شوخي‌های زشت اجتناب کنید.

جلو خشم خود را بگیرید.

در سفر، خوشمشرب و مزاج باشید.

قَالَ الصَّادِقُ (ع): كَانَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) يُدَاعِبُ الرَّجُلَ يُرِيدُ أَنْ يَسْرُءَ كَافِي، ج ۲، ص ۶۶۳.

قَالَ الْبَاقِرُ (ع): الْمُرْوَةُ مُرْوَةُ الْحُضَرِ وَ مُرْوَةُ السَّفَرِ فَأَمَّا مُرْوَةُ الْحُضَرِ فَتِلَوَةُ الْقُرْآنِ وَ حُضُورُ الْمَسَاجِدِ وَ صُحُبَةُ أَهْلِ الْخَيْرِ وَ النَّظَرُ فِي الْفُقْهَاءِ وَ أَمَّا مُرْوَةُ السَّفَرِ فَبَدْلُ الرَّيَادِ وَ الْمَزَاجُ فِي غَيْرِ مَا يُسْنَحُ اللَّهُ وَ قِلَّةُ الْخَلَافِ عَلَيَّ مَنْ تَصْحِبُهُ وَ تَرُكُ الرِّوَايَةَ عَنْهُمْ إِذَا أَنْتَ فَارِقُهُمْ تَحْفُ العُقُولِ، ص ۳۷۴.

قال الصَّادِقُ (ع): لَيْسَ مِنَ الْمُرْوَةَ أَنْ يُحَدِّثَ الرَّجُلُ بِمَا يَلْقَىٰ فِي سَفَرِهِ مِنْ خَيْرٍ أَوْ شَرٍّ الْخَاسِن، ج ۲، ص ۳۵۸.

۸. سوغات:

مُحَمَّدُ بْنُ عَلَيٰ بْنِ الْحُسَيْنِ قَالَ: رُويَ أَنَّ هَدِيَّةَ الْحَاجِ مِنْ نَفْقَةِ الْحَاجِ وسائل الشيعة، ج ۱۱، ص ۱۴۹.

۹. فضا سازی شهر و روستا

کیوان در حج نامه خود می نویسد که در قزوین سابقاً رسم بوده که حاج بر سر در خانه هاشان یک تابلو از گچ ساخته و نصب می کرده اند و در آن تابلو این آیه را می نوشتند:

وَ إِلَهِ عَلَيِ النَّاسِ حِجُّ الْبَيْتِ آل عمران / ۹۷

هر خانه ای که چند حاجی داشته، چند تابلو نصب می کردند.

۱۰. آداب دخول به حرم

امام صادق (ع) هر گاه به حرم می رسید شتر و کاروان را نگاه می داشت. **توقف و استوقف و بکی و استکی**

ابان بن تغلب: امام صادق (ع) به حرم که رسید پیاده شد و غسل کرد و کفش خود را دست گرفت و با پایی بر هنر وارد حرم شد و فرمود: ای ابان قافله را نگاه دار. الان وقت از خود رستگی است. ابان سی هزار حدیث از امام به یاد داشت.

عن أَبَانَ بْنَ عُثْمَانَ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَلَيْهِ السَّلَامِ: أَنَّ أَبَانَ بْنَ تَغْلِبَ رَوِيَ عَنِ الْمَقْبَرَةِ ثَلَاثِينَ أَلْفَ حَدِيثٍ، فَأَرْوَاهَا عَنْهُ رَجَالٌ بَنْجَاشِيٌّ،
ص ۱۱

همین که از کوفه به مدینه می آمد یک ستون را برایش خالی می کردند تا تدریس کنند. امام باقر (ع) به او فرمود: اجلسن في
مَسْجِدِ الْمَدِينَةِ وَ أَفْتِ النَّاسَ

فَإِنِّي أُحِبُّ أَنْ يُرِيَ فِي شِيعَيِّي مِثْلُكَ الْفَهْرَسَ طَوْسِيٍّ، ص ۱۷

همین که خانه های مگه را دیدید دیگر لبیک نگویید.

به مقصد رسید دیگر ناله نکن. تندی سیلاپ را تسکین دریا می شکنند.

۱۱. حج و انبیاء و اولیاء

حضرت شعیب (ع) به موسی (ع) گفت: **ئَمَّا يَرِيَ حِجَّاجَ فَإِنْ أَمْمَتْ عَشْرًا فَمِنْ عِنْدِكَ قَصَصٌ / ۲۷**

به گفته روایات، آدم (ع)، نوح (ع)، سلیمان (ع) موسی (ع) حجّ انجام می دادند.

جابر از امام باقر (ع) نقل می کند که در مسجد خیف ۷۰۰ پیامبر نماز گزاردهاند.

قال الْبَاقِرُ (ع): صَلَّى فِي مَسْجِدِ الْخَيْفِ سَبْعَمِائَةً نَّبِيٌّ مِنْ لَا يَحْضُرُهُ الْفَقِيهُ، ج ۱، ص ۲۳۰.

از امام صادق (ع) حدیثی است که هفتاد پیامبر در اثر سختی و گرسنگی در مگه فوت کردهاند و بین رکن یمانی و حجر الاسود دفن شدهاند. راهنمای حرمین از فلسفه حجّ از بیهقی در ذیل بیت عتیق.

ولیاء خداوند در راه مکه خاکسار بودند.

پیاده

پابرهنه

ناشناس

گربان و عاشق

امام کاظم (ع) مسافت مگه و مدینه را در یک سفر ۲۵ روز، در سفر دیگر، ۲۴ روز و در سفر دیگر ۲۶ روزه پیاده رفتهند.

۱) رَبَّنَا إِنِّي أَسْكَنْتُ مِنْ ذُرَّتِي بِوَادٍ غَيْرِ ذِي زَرْعٍ عِنْدَ بَيْتِكَ الْمُحَرَّمَ ابْرَاهِيمَ / ۳۷

۲) قال الصَّادِقُ (ع): اللَّهُمَّ ارْزُقْنِي حجَّ بَيْتِكَ الْحَرَامِ إِقْبَالًا لِلْأَعْمَالِ، ص ۲۴.

۳) ناشناس می رود تا خدمت کند.

۴) حضرت آدم (ع) هزار بار بارها

۵) امام حسن (ع) بیست بار پیاده

۶) امام سجاد (ع) پیاده

۷) حضرت موسی (ع) بارها پیاده و یا گاهی پابرهنه

بلغ نماز:

الَّذِينَ هُمْ فِي صَلَاتِهِمْ خَاشِعُونَ مُؤْمِنُونَ / ۲

الَّذِينَ يَبْيَثُونَ لِرَبِّهِمْ سُجَّدًا وَ قِيامًا فِرْقَان / ٦٤ .

سُجَّدًا وَ بِكِتَاب

الَّذِينَ هُمْ عَلَى صَالِحِهِمْ دَائِمُونَ مَعَاجِز / ٢٣ .

الَّذِينَ هُمْ عَلَى صَالِحِهِمْ يُحَافِظُونَ مُوْمِنُونَ / ٩ .

بلغ ايتاء

الَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِالْعَيْبِ وَ يَقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَ إِنَّمَا رَزَقْنَاهُمْ بِنِفَقَهُ بَقِيرَه / ٣ .

لَئِنْ تَنَاهُوا أَبْرَرَ حَتَّىٰ تُنْفِقُوا مِمَّا تُحِبُّونَ آل عمران / ٩٢ .

يُؤْثِرُونَ عَلَى أَنفُسِهِمْ وَ لَوْ كَانَ بِهِمْ خَصَاصَةٌ حَشْر / ٩ .

بلغ نماز

إِنِّي نَذَرْتُ لَكَ مَا فِي بَطْنِي مُحرَرًا آل عمران / ٣٥ .

حضرت زکریا (ع) خادم مسجد

طَهَّرَا بَنْتِي بَقِيرَه / ١٢٥ .

۷. سیمای حاجی ایران

۱) به همه سلام کنیم:

می گویند: ایرانی‌ها همان‌هایی هستند که سلام می کنند.

قالَ الصَّادِقُ (ع): كُوُنُوا لَنَا زِينًا أَمَالِي صَدُوق، ص ٤٠٠ .

۲) سیگار نکشیدن در حرم:

قرآن را روی زمین نگذاریم، با سوغاتی وارد حرم نشویم، پا از روی سر مردم برنداریم.

۳) فرهنگ مناجات

۴) خوشروی

۵) خوشبوی

ایرانی کیست؟

۱) آنها که ساکشان بزرگتر است.

۲۱) آنها که وقت نماز در بازار پرسه می‌زنند.

۳) آنها که پسته و انگشت و زعفران و ...

۴) آنها که پشت مقام حلقه می‌گیرند و مزاحم دیگران می‌شوند.

۵) آنها که در طواف هل می‌دهند.

۶) آنها که خیلی چونه می‌زنند.

۷) آنها که پشت بقیع نماز می‌خوانند.

در عرفات خود بودن

حضور در صحنه

سیاهی لشگر یک ارزش است و از ارکان حجّ است.

در احرام بودن ارزش است. سعی نکنیم زود بیرون بیاییم.

ابوحنیفه می‌گوید:

لَوْ لَا جَعْفُرٌ بْنُ مُحَمَّدٍ مَا عَلِمَ النَّاسُ مَنَاسِكَ حَجَّهُمْ مِنْ لَا يَحْضُرُهُ الْفَقِيهُ، ج ۲، ص ۵۱۹.

خمس درآمد

خمس مخلوط به حرام را بدھیم.

توجه به روحانی و مسئله شرعی، از مسافرهای دیگر نپرسید مگر عالم و دقیق باشد.

همسر شما که با لبیک حرام شد فقط با نماز صحیح حلال می‌شود.

شرکت درجاعت اهل سنت

با کسی رفیق شویم که ما را با خدا و عبادت بیشتر آشنا کند، نه جنس ارزان.

بنای مخالفت با رفقا را نداشته باشد. (اسرار رفقا را حایی نقل نکنید.)

بین محل سجده و قیام عبور نکنید. این رشد تقوی داده او را بزید.

قالَ الْكَاظِمُ (ع): إِنَّكُمْ قَوْمٌ أَعْدَأْوْكُمْ كَثِيرٌ عَادَأْكُمُ الْخُلُقُ يَا مَعْشَرَ الشِّيَعَةِ! إِنَّكُمْ قَدْ عَادَأْكُمُ الْخُلُقُ فَتَرَبَّوْا لَهُمْ إِمَّا قَدَرُهُمْ عَلَيْهِ
کافی، ج ۶، ص ۴۸۰

پرداخت وجهات

وصیت‌نامه

نمایشان را اینجا درست کنند.

جلسات روحانیون را شرکت کنید.

حاجی با خودش:

اخلاص

استمداد

شکر

توبه

مطالعه اسرار حج

حاجی با مالش:

خمس

زکات

ردّ مظالم

وصیت

حاجی با مردم:

عذرخواهی (علی بن یقطین)

خداحافظی: با مرده و زنده

سپردن اهل

سفارش به تقوی

تفقد از محرومین به خصوص فامیل

مردم با حاجی:

سفارش به سوغاتی نکنند.

سفارش به نماز و طواف؟؟؟

از در بی شیبه زیرا بت هبل آنجا دفن شده است.

زیر پا گذاردن پرچم آمریکا

دعا و طلب خیر

صدقة

اعلام احواله بسفره

قالَ عَلَيْيُ بْنُ الْحُسْنِ (ع) : مَنْ خَلَفَ حَاجَاً فِي أَهْلِهِ بِخَيْرٍ كَانَ لَهُ كَأْجِرٌ حَتَّىٰ كَانَ لَهُ يَسْتَلِمُ الْأَحْجَارَ مِنْ لَا يَحْضُرُهُ الْفَقِيهُ، ج ۲، ص ۲۲۸.

دیدن حاجی بروید. شریک در اجر او هستید.

قالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) : مَنْ أَعْنَانْ مُؤْمِنًا مُسْتَافِرًا نَفْسَ اللَّهِ عَنْهُ ثَلَاثًا وَ سَبْعِينَ كُرْبَةً وَ أَحَادِرَةً فِي الدُّنْيَا وَ الْآخِرَةِ مِنَ الْعَمَّ وَ الْهُمَّ وَ نَفْسَ عَنْهُ كَبِيرَةُ الْكَعْظِيمِ يَوْمَ يَغْصُّ النَّاسُ بِأَنْفَاصِهِمْ مِنْ لَا يَحْضُرُهُ الْفَقِيهُ، ج ۲، ص ۲۹۳.

قالَ الْكَاظِمُ (ع) : إِنَّ أَهْلَ بَيْتِ حَجَّ صَرُوْتَنَا وَ مُهُورُ نِسَائِنَا وَ أَكْفَانُنَا مِنْ طَهُورٍ أَمْوَالَنَا مِنْ لَا يَحْضُرُهُ الْفَقِيهُ، ج ۱، ص ۱۸۹.

رُویٰ عَنِ الائِمَّةِ (ع) أَنَّهُمْ قَالُوا: مَنْ حَجَّ إِعْلَى حَرَامٍ نُودِي عِنْدَ التَّلِيَّةِ لَا يَبِيكَ عَبْدِي وَ لَا سَعْدَيَكَ مَنْ لَا يَحْضُرُهُ الْفَقِيهُ، ج ۲، ص ۳۱۷

لا يحجّ و لا يعمر علي الابل الجلاله

انضباط

اگر يك لحظه قبل از مغرب از عرفات کوچ کند، برود

بزگترین کفاره را باید دهد. (یک شتر)

اگر ندارد ۱۸ روز باید روزه بگیرد.

تذکرات

۱) قَالَ الصَّادِقُ (ع): كُوئُوا لَنَا زَيْنًا أَمَالِي صِدْوق، ص ۴۰۰.

۲) دستورات مسئولین را گوش دهید.

۳) قبل از سوار شدن به هواپیما از خوردن و آشامیدن زیاد پرهیزید.

۴) به عربی سلام کنید. السَّلَامُ عَلَيْكُمْ

۵) از خوشی زنده دوری کنید.

به خیال خود دور از چشم مأمورین خلاف نکنید.

كيف نایلون کوچاک برای کفش خود همراه داشته باشد.

در حدیث است: در حفظ زاد و توشہ خود دقیق باشید.

در قبرستان بقیع و ضریح پیامبر (ص) نخ نبندید، پول نبندارید.

سر به سر تجار و کسبه نگذارید.

زنان تنها به مغازدها نرونده.

در برخورد با پلیس و متصدیان گمرک با کمال خونسردی رویرو شوید.

۸. لباس حاجی

با لباس، قالب را می‌شکند تا شاید قلب بشکند.

اصل لباس نشانه:

ادب

فرهنگ

هدف

بهداشت

تواضع

رنگ لباس:

نوزاد: سفید

احرام: سفید

کفن: سفید

پی دوخت

رنگ

با رنگ طبیعت پنه

انگیزه لباس:

سرما

گرما

خودنمایی

حیاء (ورق الجنّة)

عبدیت

مساوات با همه

نه بلند، نه کوتاه

لباسی که نشانه:

کشور

سن

صنف

مقام

عبادت

۹. مکه وکعبه

۱. فضیلت

۹) قال أبو جعفر^ع: النَّائِمُ إِمَّكَةً كَالْمُخْتَهِدِ فِي الْبَلْدَانِ وَ السَّاجِدُ إِمَّكَةً كَالْمُشَحَّطِ بِدَمِهِ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَسَائِلُ الشِّعْيَةِ، ج ۱۳، ص ۲۳۱.

قال النبي^ص: هر کس برا ی حج از خانه بیرون رود تا برگردد به هر گامی صد هزار هزار حسته و هزار هزار گناه از او محو و هزار هزار درجه و

برای هر درهمی هزار هزار درهم و هر کار خیری انجام دهد، هزار هزار. اگر بمیرد اهل بخشش و اگر برگردد آمرزیده و دعاویش مستحباب و ...

قال رسول الله^ص: مَنْ حَرَجَ حَاجَأً أَوْ مُعْتَمِرًا فَلَهُ بِكُلِّ خُطْبَةٍ حَيَّ يَرْجِعُ مِائَةً أَلْفِ أَلْفِ حَسَنَةٍ وَ يُعْجِي عَنْهُ أَلْفُ أَلْفِ سَيِّئَةٍ وَ تُرْفَعُ لَهُ أَلْفُ أَلْفِ دَرَجَةٍ وَ كَانَ لَهُ عِنْدَ اللَّهِ بِكُلِّ دِرْهَمٍ أَلْفُ أَلْفِ دِرْهَمٍ وَ بِكُلِّ دِينَارٍ أَلْفُ أَلْفِ دِينَارٍ وَ بِكُلِّ حَسَنَةٍ عَمِلَهَا فِي وَجْهِهِ ذَلِكَ أَلْفُ أَلْفِ حَسَنَةٍ حَيَّ يَرْجِعُ وَ كَانَ فِي ضَمَانِ اللَّهِ إِنْ تَوَفَّاهُ أَذْخَلَهُ الْجَنَّةَ وَ إِنْ رَجَعَ رَجَعَ مَغْفُورًا لَهُ مُسْتَحْبَابًا لَهُ فَاعْتَمِدُوا دَعْوَتَهُ فَإِنَّ اللَّهَ لَا يَرِدُ دُعَاءً إِذَا قَدِمَ فَإِنَّهُ يُشَفَّعُ فِي مِائَةِ أَلْفِ رَجُلٍ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَ مَنْ حَلَفَ حَاجَأً أَوْ مُعْتَمِرًا فِي أَهْلِهِ بِخَيْرٍ بَعْدَهُ كَانَ لَهُ مِثْلُ أَخْرِهِ كَامِلاً مِنْ غَيْرِ أَنْ يَنْفَعَ مِنْ أَخْرِهِ شَيْءٌ وَسَائِلُ الشِّعْيَةِ، ج ۱۱، ص ۱۰۴.

خداد: نبیتی حج / ۲۶

انبياء: حجر اسماعيل (ع)

مردم: **وُضَعَ لِلنَّاسِ آلَ عُمَرَانَ / ٩٦**

خانه دنيا و آخرت: **قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص): مَنْ أَرَادَ الدُّنْيَا وَ الْآخِرَةَ فَلِيَوْمَ هَذَا الْبَيْتَ وَسَائِلَ الشِّعْعَةِ، ج ١١، ص ١٥١.**

خانه محفوظ: **فَجَعَلَهُمْ كَعَصْفٍ مَأْكُولٍ فِيلٌ / ٥.**

خانه با برکت: **بِيَكْرَةً مُبَارِكًا آلَ عُمَرَانَ / ٩٦**

خانه آزاد: **الْبَيْتِ الْغَيْقِ حِجَ / ٢٩**

خانه همه: **سَوَاءَ الْعَاكِفُ فِيهِ وَ الْبَادِ حِجَ / ٢٥**

امن: **أَمْنًا بَقْرَه / ١٢٥**

بابا: **أَبِيكُمْ حِجَ / ٧٨**

خانه هر روز: قبله

خانه هر کار: (حَيَّ ذِيْح)

خانه حیات: مستحب است تمام کارهای ما رو به قبله باشد.

خانه مرگ: دفن میت

۱) زمین: اوّلين زمین و مقدس‌ترین: وَ الْأَرْضَ بَعْدَ ذَلِكَ دَحَاهَا نَازِعَات / ٣٠

۲) نقشه: نقشه عرش، نمود عرش در زمین

۳) معمار: خدا

۴) بنّا: ابراهیم (ع)

۵) دستیار و کارگر: اسماعیل (ع)

۶) صاحب: خدا

۷) ساکنین: ناس

۸) اهداف خانه: عبادت، وحدت، امنیت

مستحبات اماكن مقدسه مسجد الحرام

حجر الاسود: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص): يَبْيَنُ اللَّهُ فِي أَرْضِهِ وَسَائِلُ الْشِّعْبَةِ، ج ۱۳، ص ۳۲۱.

مقام ابراهيم (ع): جاي پاي ابراهيم (ع) رکن یمانی

زمزم

ناودان طلا

خانه خدا: بَيْتِي حج / ۲۶.

خانه بابا: أَبِيكُمْ حج / ۷۸.

خانه خودت: وُضْعُ لِلنَّاسِ آل عمران / ۹۶.

خانه همه: سَوَاءَ الْعَاكِفُ فِيهِ وَ الْبَادِ حج / ۲۵.

خانه آزاد: الْبَيْتُ الْعَيْقِ حج / ۲۹.

مله آبیکم إبراهیم حج / ۷۸.

وَإِذْ يَرْفَعُ إِبْرَاهِيمُ الْغَوَادَ مِنَ الْبَيْتِ بَقِرَه / ۲۷.

انسانهای طول تاریخ

پاکی و سادگی ما را به خدا میرساند، نه تشریفات

حرکت ما را به خدا میرساند، نه توقف

دل دادن، ما را به خدا میرساند، نه غفلت

با مردم به خدا میرسیم، نه تنها

حرکت حساب شده، ما را به خدا میرساند، نه حرکت بیرویه

دنباله روی از انبیاء (علیهم السلام) ما را به خدا میرساند، نه شرق و غرب

فضای امن ما را به خدا می‌رساند، نه فسوق و جدال

گذشت ما را به خدا می‌رساند، نه بخل

کنار زدن محرمات ما را به خدا می‌رساند، نه ارتکاب به محرمات

۱) در حجّ مردم باید بروند، در قبله و کعبه هر کجاي دنيا باشنند آن را در ذهن در آغوش مي‌گيرند.

۲) در حجّ يكی دو ميليون می‌روند، کعبه را تمام مسلمین توجه دارند.

۳) حجّ برای مستطیع است، توجه به قبله، وظیفه همه

۴) حجّ در تمام عمر يك بار، قبله و کعبه هر روز و هر شب.

۵) در حجّ صفت‌بندی نیست، در قبله صفت‌بندی جماعت است.

۶) حجّ برای رزمندگان است، قبله برای زنده و مرده

میرزا خلیل (کمره‌ای)، از راهنمای حرمین، ج ۱، ص ۱۴۰.

چقدر عزیزی که باید ابراهیم (ع) و اسماعیل (ع) خادم تو باشند: طهرا بیتی بقره / ۱۲۵.

مشارک نزدیک تو نباید.

جنگ در تو ممنوع است.

موجب برپایی اسلام و مسلمین هستی.

اول خانه مردم هستی.

۲. مسجد الحرام

مکّه جغرافیا نیست، تاریخ است.

زمینی نیست، زمانی است.

زمانی رسول اکرم (ص) در اینجا تنها بوده است.

زمانی این کعبه بتها

نماز فرادی در آنجا از جماعت در منزل بگذراست. وافي.

مشارکون نحس از ورود منوع هستند: إِنَّمَا الْمُشْرِكُونَ بَخْسٌ فَلَا يَقْرَبُوا الْمَسْجِدَ الْحَرَامَ توبه / ۲۸.

یک نماز در آن سبب قبولی تمام نمازهای عمر است. وافي.

وَ مَنْ يُرْدِ فِيهِ بِالْحَادِ بِظُلْمٍ نُذِقَةٌ مِنْ عَذَابِ أَلِيمٍ حج / ۲۵.

مراد قبول تولیت نااهلان

إِنْ أُولَيَاوْهُ إِلَّا الْمُتَّقُونَ انفال / ۳۴.

صدها پیامبر در آن نماز

با قبله دقیق

از جماعت سنهنفری به چند میلیونی

خانه‌ای که ابراهیم (ع) و اسماعیل (ع) پاکش کردند. (تو با آلدگی وارد نشو.)

از درب بنی شیبیه وارد شو.

سلام بر ابراهیم (ع) و محمد (ص) کن.

مهمان او هستی، دعا کن.

مرکز اصلی زمین: وَ الْأَرْضَ بَعْدَ ذَلِكَ ذَحَاهَا نازعات / ۳۰.

قصد قربت

قالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص): حَجُّ أَغْنِيَاءِ أُمَّتِي لِلنِّزَهَةِ وَ يَحْجُّ أَوْسَاطُهَا لِلتَّحْمِيرَةِ وَ يَحْجُّ فُقَرَاؤُهُمْ لِلرِّيَاءِ وَ السُّمْعَةِ وسائل الشیعه، ج ۱۵، ص ۳۴۸.

۳. نام های کعبه

کعبه: هدیاً بالغ الْكَعْبَةِ مائدہ / ۹۵.

بیت الحرام: وَ لَا آمِينَ الْبَيْتَ الْحَرَامَ مائدہ / ۲.

بَيْتُ اللَّهِ: طَهْرًا بَيْتِي بَقْرَه / ١٢٥ .

بَيْتُ الْعَقِيقِ: وَ لَيْطَوْفُوا بِالْبَيْتِ الْعَقِيقِ حج / ٢٩ .

بَكَّه بَيْتُ الْمُعْمُورِ (بَنَا بِهِ بَعْضُ تَفَاصِيرِ) بِبَيْتِه آلِ عُمَرَ / ٩٦ .

امتيازات:

١) كَعْبَةُ تَنْهَا بَنَابِي اسْتَكَه خَدَاوَنَدَ بِهِ خَوْدَشَ نَسْبَتَ دَادَه اسْتَكَه بَيْتِي حج / ٢٦ .

٢) هَرَ رَوْزَ هَرَ مُسْلِمَانِي بَايدَ يَادَ او بَاشدَ، در ذَبْحَ، نَمَازَ، حَيَاةَ وَ مَرْكَ.

٣) ارادَه سَوَءَ بِهِ آنَ عَذَابَ دَارَ.

٤) بِيَشْتَرِينَ ثَوَابَ بِرَايِ نَمَازَكَنَارَ او

٤. جَاذِبَه كَعْبَه

قَالَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِيْنَ (ع): يَأْكُلُونَ إِلَيْهِ وَلُؤْهَ الْحَمَامُ حج الْبَلَاغَه، خطبه ١ .

قَالَ عَلَيُّ بْنُ الْحُسَيْنِ (ع): الْحَجُّ وَفَادَه إِلَيْ رَبِّكَ وَ فَرَارُ إِلَيْهِ مِنْ ذُنُوبِكَ وَ فِيهِ قَبُولُ تَوْبَتِكَ مِنْ لَا يَحْضُرُهُ الْفَقِيهُ، ج ٢، ص ٦١٨ .

قَالَ الْبَاقِرُ (ع): يَا سَدِيرُ! إِنَّمَا أَمِيرُ النَّاسِ أَنْ يَأْتُوا هَذِهِ الْأَحْجَارَ فَيَطْوُفُوا بِهَا ثُمَّ يَأْتُونَا فَيُعْلَمُونَا وَلَا يَتَّهِمُنَا لَنَا كَافِي، ج ١، ص ٣٩٢ .

مَكَّه ام القرى است يعني باید کار مادر را بکند.

از قام بلا د حفاظت کند.

به تمام بلا د خوارک دهد.

همه بلا د را به راه اندازد.

همه بلا د را با يك ديد بنگرد.

همه بلا د با او رابطه مستقيم داشته باشند.

سادگي، قداست، امنيت، حرکت، بت شکني جلوه حق همه بلا د را تأمین کند.

۵. جغرافیای کعبه

سنگ کعبه به قدری ساده است که احتمال معبدیت در آن نیست.

آری پرچم، پارچه‌ای بیش نیست، لکن ارتش یک کشور به آن افتخار می‌کند و برای سربلندی آن حان می‌دهد، چون رمز عزّت است.

پرچم اسلام، سنگ است. یعنی تو هم باید مثل سنگ محکم باشی.

ساختمان در بلندی‌ها نشانه غرور است: **أَتَبْثُونَ بِكُلِّ رَبِيعٍ آيَةً تَعْبُثُونَ شِعْرَاءً / ۱۲۸**.

ولی کعبه که خانه بندگی و غرورزدایی است، در محل پایین قرار گرفته است.

اگر در جای خوش آب و هوا بود، تفریح گاه بود.

در قرآن ۱۴ مرتبه مسجد الحرام و بيت الله مطرح است.

۱۰. تبلیغات و حج

امام صادق (ع) در عرفات با فریاد بلند رو به چهار طرف کرده در هر طرف سه مرتبه می‌فرمود:

عن عمرو بن أبي المقدام قال: رأيت أبا عبد الله (ع) يوم عرفة بالملوقة وهو ينادي بأعلا صوته يا أيها الناس إن رسول الله كان الإمام إقبال الاعمال، ص ۳۳۰.

۱۱. حج و جهاد

دریاره جهاد می‌خوانیم:

لا یقاربه شیء

قالَ رَسُولُ اللَّهِ (ص): فَوْقَ كُلِّ ذِي بَرْ بَرْ حَيَّ يُقْتَلَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَإِذَا قُتِلَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَلَيْسَ فَوْقَهُ بِرْ كَافِي، ج ۵، ص ۵۳.

شخصی به امام سجاد (ع) گفت: چرا به جای جهاد حج آمده‌ای؟! فرمود: یار نداشتم. اگر به عدد این گله یار داشتم ...؟؟...

أَيّامًا مَعْدُوداتٍ

اما جهاد زمان ندارد.

كُلُّ أَرْضٍ مَكَه ندارم.

كُلُّ أَرْضٍ كربلا دارم.

كُلُّ يَوْمٍ عرفة ندارم.

كُلُّ يَوْمٍ عاشورا دارم.

حج زمانی است که استطاعت پیدا شد برای جهاد باید استطاعت به دست آورد.

وَإِلَهُ عَلَيِ النَّاسِ حُجُّ الْبَيْتِ مِنِ اسْتِطَاعَ إِلَيْهِ سَبِيلًا آل عمران / ٩٧ .

أَعْدُوا لَهُمْ مَا اسْتَطَعُونَ مِنْ فُوَّةِ انفال / ٦٠ .

در حج حای پای اولیاء است. در جبهه انسان از اولیاء می شود.

در حج منافع را می گیریم: لِيَشْهُدُوا مَنَافِعَ حَجَّ / ٢٨ .

در جبهه منافع را می دهیم.

در حج می رود که برگردد، در جبهه می رود که برنگردد.

در حج محروم ولی در جبهه محروم

در حج يد الله را می بوسیم؟؟، در جبهه يد الله می شویم: قاتُلُوهُمْ يُعَذَّبُهُمُ اللَّهُ بِأَيْدِيهِكُمْ توبه / ١٤ .

در حج با کمیت (عدد) آشنا می شویم. در جبهه با کیفیت (اثر) آشنا می شویم.

در حج مصرف امنیت است. در جبهه برای تولید و کسب امنیت می رود.

در حج زادگاه جسم علی (ع) را می بینیم. در جبهه فکر علی (ع) را می بینیم.

در مکه بیت عتیق را طوف می کند. ولی در جبهه خودمان را آزاد می کنیم.

در مکه سیمای اسلام، در جبهه سیمای ایمان

در مکه حای شعار، در جبهه حای شعور

در مکه اهل دینارند، در جبهه اهل ایثار

در مکّه کوه صفا، در جبهه روح صفا.

از حجّ می‌توان جبهه رفت، ولی از جبهه نمی‌توان حجّ رفت.

حجّ سیر افقی است، جبهه سیر عمودی است.

در حجّ مو و ناخن کوتاه و در جبهه آرزوها کوتاه می‌شود.

در حجّ عرق می‌رینم. در جبهه خون می‌رینم.

در حجّ سنگریزه به جای شیطان، در جبهه موشک به سوی خود شیطان.

در حجّ گوسفند را به قربانگاه می‌بریم. در جبهه خودمان را به قربانگاه می‌بریم.

در حجّ ترک مو، در جبهه ترک سر.

در حجّ به سوی منا (سرزمین آرزوها) ولی در جبهه، از همه آرزوها دست برミ داریم. (دست از همه غیر برミ داریم.)

در حجّ شبیه فرشته می‌شویم، در جبهه امام فرشته می‌شویم. (لیلة المیت خداوند حضرت علی (ع) را الگوی فرشتگان قرار داد.)

در حجّ ظالم در امان است. در جبهه ظالم گرفتار است.

حجّ مکتب می‌خواهد، جبهه جرأت می‌خواهد.

اثر حجّ محدود است، اثر خون تا ابد باقی است: **بَلْ أَحْيَاءٌ عِنْدَ رَبِّهِمْ يُرْزُقُونَ آل عمران / ۱۶۹**.

امام حجّ ابراهیم (ع) است که حاضر شد یک قربانی دهد. امام جبهه حسین (ع) است که آن همه قربانی داد.

سوغات حجّ لباس است. سوغات جبهه شفاعت است.

امامی داریم که حجّ نرفته، ولی امامی نداریم که شهید نشده باشد.

حاجی خودش عزیز می‌شود. رزمنده کشورش را عزیز می‌کند.

خلفاء جلو مسجد را نمی‌گرفتند ولی جلو کربلا را می‌گرفتند.

حجّ بر همه واجب نیست. ولی دفاع بر همه لازم است.

حج در تمام عمر یک بار واجب است، ولی دفاع همیشه.

در مدیریت‌ها گاهی فقط سلط و قاطعیت است.

گاهی فقط محبت است.

در اسلام، بیعت، اطاعت، ولایت. واژه‌هایی است که هم تسلط در آن است، هم محبت.

۱۲. حجۃ الوداع

رسول خدا (ص) در سال دهم با جمعیّتی انبوه حدود هشتاد هزار نفر در مکّه حجّی با شکوه برگزار کرد. از سال قبل اعلام شده بود حضور بتپرستان در این حجّ منوع است.

آن حجّ یک نمایش و تظاهرات بسیار عالی و چشمگیر بود که در عظمت بخشیدن به نخست اسلامی نقش مهمی داشت.

در همان سرزمینی که مسلمانان شکنجه شده بودند، تغییر شده بودند، اخراج شده بودند، هشتاد هزار نفر یکصدا فریاد می‌کشیدند: «الله اکبر»

این همان سرزمینی است که تا یک سال قبل، بتپرستان هر دسته‌ای شعار می‌دادند.

گروهی یا لات یا لات گروهی یا هبل یا هبل اما اکنون هشتاد هزار نفر خدای واحد را می‌خوانند: *لَبَيِّكَ اللَّهُمَّ لَبَيِّكَ لَا شَرِيكَ لَكَ لَبَيِّكَ*

تنها حجّی که رسم پیامبر (ص) بجا آورد همین حجّ بود و تمام فرق مسلمین از همین حجّ الگو گرفته‌اند.

ماجرای غدیر هم در همین حجّ است. حجّ در قرآن، بخشی، ص ۲۸.